

Öğrencilerin Öğretim Türü, Program Türü ve Fakülteyi Tercih Nedenlerine Göre Fakülte Yaşamından Aldıkları Doyum Düzeyleri

Sevgi Özgüngör¹

Özet

Bu çalışmanın amacı Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin fakülte yaşamına ilişkin doyum düzeylerini, doyumun düşük ve yüksek olduğu alanları ve doyum düzeylerinin öğretim türü (1. ve 2. öğretim), program türü ve fakülteyi tercih etme nedenlerine göre değişip değişmediğinin belirlenmesiydi. Bulgular genel olarak öğrencilerin fakülteden aldıkları doyum düzeylerinin düşük olduğunu, en yüksek doyumunu yurt ve yemekhane servislerini takiben akademik kalite ve öğretim üyeleri ile öğrenciler arası ilişkilerden aldıklarını, buna karşılık en düşük doyumun kampus yaşantısı ve teknoloji ve kütüphane servislerine ilişkin olduğuydu. Birinci öğretim öğrencilerinin kampüs yaşantısına ilişkin doyum düzeyleri ikinci öğretim öğrencilerinin doyum düzeyinden yüksek iken akademik kaliteye ilişkin algılar tam tersi yönündeydi. Öğrencilerin doyum düzeyleri hem program türüne, hem fakülteyi tercih nedenlerine göre farklılaşmakta ve özellikle aile zoru ile bu fakülteyi seçenlerin doyum düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Öğrenci doyumunu, tercih nedeni, öğretim türü.

Student Satisfaction Levels of Faculty Life Based on Course Times, Program Type and Reason to Prefer the Faculty

Abstract

The aims of this study were; to determine the satisfaction levels of Pamukkale University, Department of Education students, to determine the faculty services that students satisfaction levels are the lowest and highest, and to test if the satisfaction levels of the students differ based on the program type, course times (daytime, evening classes) and the reason to prefer this faculty. According to the results, general satisfaction level was low. While the services that the students reported having the highest satisfaction levels were dormitory and meal services and academic quality, the lowest satisfaction levels were reported for campus experiences and technological and library services. Also, while students attending to the evening classes reported higher levels of satisfaction for academic quality, day time students reported higher levels of satisfaction for campus experiences. Finally, satisfaction levels were the lowest for the students who chose this faculty as a result of parental pressure.

Key Words: Student Satisfaction, course times, preference reason.

---

¹ Yard.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü PDR ABD, eposta: sozgungor@pau.edu.tr

Giriş

Son yıllarda üniversiteye giriş sınavına başvuran öğrenci sayısındaki, ve bu talebi karşılamak amacıyla var olan üniversitelerin sayısındaki hızlı artış öğrencilere farklı seçenekler yaratarak yükseköğrenim kurumları arasındaki rekabeti artırmaktadır. Öğrencilerin öğrenimlerini devam edecekleri üniversite seçimlerinde kullandıkları önemli bir kriter, üniversitenin kendilerini hem mesleğe hazırlayacak hem de seçtikleri meslekte iş bulmalarını kolaylaştıracak bir imaja sahip olmasıdır (Aldemir & Gülcan, 2004). Üniversitenin bu tür bir imaja sahip olup olmadığının bir göstergesi öğrenim gören öğrencilerin üniversite yaşantılarına ilişkin doyum düzeyleridir. Öğrencilerin eğitimsel deneyimleriyle ilgili subjektif değerlendirmelerinin pozitiflik düzeyi olarak tanımlanan öğrenci doyumunu (Oliver & DeSarbo, 1989) sadece üniversitenin sunduğu servislere ilişkin öğrenci algılarına dayalı olarak kalitenin geliştirilebilmesine olanak sağlamamakta, aynı zamanda öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar öğrenci doyumunun akademik başarı (Aitken, 1982; Bean & Bradley, 1986; Karemera, Reuben & Sillah, 2003; Pike, 1993), motivasyon (Donohue & Wong, 1997; Elliot & Shin, 2002, Klein, 1990) yaratıcı düşünce, iletişim ve problem çözme becerilerinin gelişimi (Bean & Bradley, 1986; Graham & Gisi, 2000; Pike, 1993) ve üniversiteye devam (Hatcher, Kryter, Prus & Fitzgerald, 1992; Klein, 1990; Lampport, 1993) gibi önemli akademik değişkenlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna karşılık ülkemizde sınırlı sayıda olsa da son yıllarda yapılan çalışmalar üniversitede öğrenim gören öğrencilerin genel olarak doyum düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ünal'ın (2005) Türkiye'deki yüksek öğrenim kurumları içinde saygın bir yeri olan üniversiteler arasında yer alan Anadolu üniversitesinin farklı bölümlerinde okuyan öğrencilerle yaptığı çalışma öğrencilerin sunulan servislerden eğitim kalitesi de dahil olmak üzere hiçbirinden yüksek oranda memnun olmadıklarını ve kalitenin beklentilerinin altında olduğunu göstermiştir. Doğanay ve Sarı (2006) Çukurova Üniversitesine devam eden öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarında, genel olarak öğrencilerin kimlik ve sosyal olanaklar boyutlarına ilişkin değerlendirmelerinin yüksek olmasına rağmen öğrenci-öğretmen iletişimi ve kararlara katılım boyutlarına ilişkin değerlendirmelerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenci doyumuna ilişkin yapılan çalışmaların çoğunluğu yapılanmış ve saygın üniversiteler de yapılmasına rağmen öğrenci doyumunun beklenenden düşük olması bu tür çalışmaların sayısının artırılması gereğini göstermektedir. Bu ihtiyaç özellikle 1992'den sonra kurulan ve halen yapılanma sürecinde olan genç üniversiteler için daha da belirgindir. Yeni kurulan üniversiteler kendi aralarında fiziksel ve akademik koşullar açısından farklılıklar gösterebilirler de genel olarak öğrenci doyumuna ilişkin bilginin büyük bir bölümünün elde edildiği Amerikan Üniversitelerine ya da Türkiye'deki Anadolu Üniversitesi gibi daha yapılanmış üniversitelere kıyasla fiziksel, teknolojik ve akademik olanaklar açısından ideal şartlara sahip olma olasılıkları daha düşüktür. Bu üniversitelerde sunulan servis kalitesini artırabilmek amacıyla öğrencilerin üniversiteden aldıkları doyum düzeylerinin belirlenerek ihtiyaç duyulan alanlarda iyileştirme çabalarının

artırılması gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın birinci amacı 1992'de kurulan ve genç üniversiteler arasında yer alan Pamukkale Üniversitesi (PAU) Eğitim Fakültesi öğrencilerinin fakültede kendilerine sunulan farklı servislere ilişkin doyum düzeylerini ve özellikle doyumun yüksek ve düşük olduğu alanları belirlemektir.

Yapılan çalışmalar öğrenci doyumunun sadece üniversitenin özelliklerine bağlı olmadığını, fakülte (Doğanay & Sarı, 2004) ve cinsiyete (Aydemir & Gülcan, 2004; Doğanay & Sarı, 2006) göre değiştiğini göstermektedir. Bu bulgulara paralel olarak, aynı fakülteye devam etmelerine rağmen öğretim türüne (1. ve 2. öğretim) bağlı olarak farklı koşullara tabi kalan öğrencilerin doyum düzeyleride farklı olabilir. Özellikle kütüphanenin ya da öğrenci işlerinin sadece mesai saatlerinde açık olması gibi üniversitenin işleyişinin gündüz programına göre düzenlenmiş olması ikinci öğretim öğrencilerinin kampüste sunulan hizmetlerden daha az yararlanabilmelerine neden olabilir. Benzer şekilde fakülteyi tercih etme nedenleri farklı öğrencilerle, farklı program türlerinde okuyan öğrencilerin ihtiyaç ve doyum düzeyleri değişebilir. Bu nedenle bu çalışmanın ikinci amacı öğrenci doyumunun fakülte ve cinsiyete göre değiştiğine ilişkin bulguların ötesinde öğretim türü, program türü ve öğrencilerin bu fakülteyi tercih etme nedenlerine bağlı olarak öğrencilerin doyum düzeylerinin değişip değişmediğini belirlemektir.

Özetle bu çalışmanın amaçları :

a) PAU Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Fakültede sunulan farklı servislere ilişkin doyum düzeylerinin belirlenmesi ve doyumun en yüksek ve en düşük olduğu alanların saptanması

b) PAU Eğitim Fakültesi öğrencilerinin doyum düzeylerinin program türü, öğretim türü ve fakülteyi tercih nedenlerine göre değişip değişmediğinin belirlenmesi

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 2006-2007 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan toplam 4370 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 533 (290 bayan ve 241 erkek, 2 öğrenci cinsiyet belirtmedi) öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem %38.5'i Sınıf Öğretmenliği, % 40.7'si Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD, %,8.1'i Resim Öğretmenliği ABD, %2.4'ü PDR ve %10.3'ü Türkçe Öğretmenliği ABD öğrencileridir. Örneklem %43'ü-2. sınıf,%32'i 3. sınıf ve %25'i 4. sınıf öğrencileridir. Öğrencilerin %68.1'i birinci öğretim, %31.9'u ikinci öğretim öğrencileridir. Bu çalışmada 1. sınıf öğrencileri sınırlı deneyimlerden dolayı örnekleme dahil edilmemişlerdir. Öğrencilerin yaşları 17 ila 27 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Öğrenci doyum ölçeği. Geçmiş çalışmaların öğrenci doyumunun öğrenci profili ve üniversitenin yapısına göre değiştiğine ilişkin bulguları (örn., Ensari & Onur, 2003; Ünal, 2005) ışığında bu çalışmada halihazırdaki ölçekler kullanılmamış, fakülte öğrencilerinin ihtiyaçları çerçevesinde yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Bu amaçla, araştırmacı tarafından, öğrenci temsilcisi de dahil olmak üzere küçük gruplarla ve bireysel olarak 80 öğrenci ile görüşmeler yapılarak öğrencilerin doyum düzeyleri ve bu doyum düzeylerini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Bu görüşmeler ve yurt içi ve yurt dışında kullanılan ölçekler ışığında 95 maddelik 7'li Likert tipi bir ölçek geliştirilmiş ve elde edilen maddeler 140 öğrenciye uygulanmıştır. Varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizi sonucunda 62 maddeden oluşan ve toplam varyansın %60'ını açıklayan 7 alt boyut elde edilmiştir. Danışmanlık alt boyutu 12 maddeden oluşmakta ve öğrencilerin kayıt ve ders seçme gibi işlemlerinde ve akademik sorunlarında kendilerine rehberlik eden danışmanlarına ilişkin algılarını ölçmektedir (örn., Danışmanım akademik geçmişim ve özelliklerimin farkındadır). On bir maddeden oluşan akademik kalite alt boyutu öğrencilerin fakültede aldıkları derslerin işlenişi, yararı ve kalitesine ilişkin algıları içermektedir (örn., Aldığım derslerin çoğunun kalitesi mükemmeldir). Teknolojik servisler ile kütüphane servislerinin yeterliliğini ilişkin öğrenci algılarını ölçen teknoloji ve kütüphane (TK) alt boyutu 8 maddeden oluşmaktadır (örn., Öğretmen ve öğrenme amacıyla kullanılan bilgi teknolojisi yeterlidir). Kampüste sunulan sosyokültürel etkinliklerin düzeyine ilişkin algılar ve kampüsün görünüşü gibi unsurları içeren kampüs yaşantısı 11 maddeden oluşmaktadır (örn., Bu kampüste öğrenci olmak eğlenceli bir deneyimdir). Öğrenci-öğretim üyeleri ilişkileri (ÖÖİ) alt boyutu 8 maddeden oluşmakta ve öğretim üyelerinin öğrencilere karşı tutum, saygı ve iletişim tarzlarına ilişkin algıları içermektedir (örn., Öğretim üyeleri öğrencilere karşı samimi ve yakındırlar). Yemekhane ve yurt servislerinin yeterliliğine ilişkin algıları içeren yemekhane ve yurt servisleri (YYH) alt boyutu ise 5 maddeden oluşmaktadır (örn., Yurtlardaki yaşam koşulları -ısı, ışık, mekan gibi- rahattır). Son olarak 7 maddeden oluşan yönetim alt boyutu fakültenin işleyişi, bürokratik sorunların çözümü ve kampüsün yapısının demokratik olup olmadığına ilişkin algıları ölçmektedir (örn., Genel olarak bu fakülte iyi yönetiliyor). Danışmanlık alt boyutu toplam varyansın %14,06'sını açıklamakta ve faktör yükleri .60 ile .90 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %10,2'ini açıklayan akademik kalite alt boyutuna ait faktör yükleri .54 ile .77 arasında değişmektedir. Teknoloji ve kütüphane (TK) alt boyutu toplam varyansın %8,9'unu açıklamakta ve faktör yükleri .50 ile .77 arasında değişmekteydi. Toplam varyansın %8,12'ini açıklayan kampus yaşantısı alt boyutunun faktör yükleri .46 ile .81 arasında değişmekteydi. Toplam varyansın 6,50'ini açıklayan öğrenci-öğretim üyeleri ilişkileri (ÖÖİ) alt boyutunun faktör yükleri .40 ile .69 arasında değişmekteydi. Yemekhane ve yurt servisleri (YYH) toplam varyansın %6,33'ünü açıklamakta ve faktör yükleri .78 ile .97 arasında değişmekteydi. Yöntemi alt boyutu toplam varyansın %5,33'ünü açıklamakta ve faktör yükleri .43 ile .77 arasında değişmekteydi.

Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında iç tutarlılık katsayılarının (Cronbach) yanında test-yarı yöntemi kullanılmış ve tutarlılık katsayıları danışmanlık için Cronbach=.95, Guttman test yarı katsayısı=.92, akademik kalite için Cronbach=.89, Guttman test yarı katsayısı=.87, TK için Cronbach=.88, Guttman test yarı katsayısı=.86, kampüs yaşantısı için Cronbach=.88, Guttman test yarı katsayısı=.83, ÖÖİ için Cronbach=.86, Guttman test yarı katsayısı=.83, YYH için Cronbach=.91, Guttman test yarı katsayısı=.90, ve yönetim için Cronbach=.84, Guttman test yarı katsayısı=.84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında alt boyutlar ile daha önceki çalışmalarda öğrenci doyumu ile ilişkili bulunan motivasyon arasındaki ilişkilere bakılmış ve beklentiler doğrultusunda YYH dışında tüm alt boyutlarla öğrenci motivasyonu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (akademik kalite ile $r=.434^{***}$, ÖÖİ ile $r=.303^{***}$, danışmanlık ile $r=.175^{***}$, yönetim ile $r=.193^{***}$, kampüs yaşantısı ile $r=.130^{***}$ ve TKH ile $r=.090^{**}$).

Kişisel bilgi formu. Bu form öğrencilerin yaş, cinsiyet, program türü ve PAÜ'yu tercih nedenlerini (coğrafi konumu, puan yeterliliği, üniversitenin ünvanı, akademik kalite, arkadaş tavsiyesi ve aile zoru) belirtmelerini gerektiren sorulardan oluşmaktaydı.

Genel doyum düzeyi. Öğrencilerin fakülte'deki yaşantılarına ilişkin genel doyum düzeylerini belirlemek amacıyla daha önceki çalışmalarda olduğu gibi (örn., Thomas & Galambus, 2004) öğrencilerden şimdiye kadar ki yaşantılarının beklentilerini karşılama düzeyini, ve fakülte'deki yaşantılarından aldıkları doyum düzeylerini, yeniden başlama şansları olsa bu fakülte'yi seçip seçmeyeceklerini ve başkalarına tavsiye edip etmeyeceklerini 7'li Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmiş ve bu 4 maddeden alınan puanların ortalaması genel doyum düzeyini oluşturmuştur. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .81, öğrenci motivasyonu ile ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı ($r=.244$, $p<.000$) bulunmuştur.

İşlem

Araştırma soruları ilgili dersin sorumlusunun onayıyla dersin son yarım saatinde öğrencilere dağıtılmış, öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırmaya katılmak isteyenlerin her bir ifadeyi 7'li Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçeğin öğrenciler tarafından doldurulması ortalama 30 dakika almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi tekniklerinden yararlanılmış ve verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir. Varyans analizi sonucunda F değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu durumlarda farkın hangi grupların ortalamalarından kaynaklandığını saptamak amacıyla Tukey HSD testi kullanılmıştır. Sunumda açıklık sağlamak amacıyla sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara sahip olan alt boyutlara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bulguları araştırma amaçlarına göre düzenlenmiş ve aşağıda sunulmuştur. İlk olarak, PAU Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Fakülte'de sunulan farklı servislere ilişkin genel doyum düzeyleri ve doyumun en yüksek ve en düşük olduğu alanları belirlemek amacıyla genel doyum düzeyi ile alt boyutlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmış ve her bir alt boyuta ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleriyle birlikte Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en fazla memnun kaldıkları servisler sırasıyla yurt ve yemekhane servisleri, akademik kalite ve öğretim üyelerinin öğrencilerle ilişkileri iken en az memnun kaldıkları servisler kampüs yaşantısı ve kütüphane ve teknoloji servisleridir. Genel olarak bakıldığında ise öğrencilerin fakülte'deki yaşantılarından doyum düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Alt boyutların genel doyum düzeyleriyle ilişkilerine bakıldığında yurt ve yemekhane servislerine ilişkin doyumun yüksek olmasına rağmen genel doyum düzeyiyle ilişkisinin düşük olduğu, akademik kalite, kampüs yaşantısı ve yönetim alt boyutlarının genel doyumla ilişkilerinin güçlü olduğu (bakınız Cohen, 1988) görülmektedir.

Tablo 1. *Fakülte'de Sunulan Servislere İlişkin Doyum Düzeylerinin Genel Doyum Düzeyiyle İlişkileri ve Her Bir Alt Boyutlara Ait Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapma Değerleri*

Alt Boyutlar	r	$\bar{X}$	SS	Minimum	Maximum
Yurt ve Yemekhane	.138**	5.309	2.450	1.00	7.00
Akademik Kalite	.527**	3.907	1.001	1.00	6.55
ÖÖİ	.435**	3.864	.970	1.00	7.00
Danışmanlık	.261**	3.606	1.391	1.00	7.00
Yönetim	.518**	3.538	1.040	1.00	6.71
Kütüphane ve Teknoloji	.276**	3.486	1.117	1.00	7.00
Kampüs Yaşantısı	.512**	2.941	.995	1.00	6.18
Genel Doyum Düzeyi	-	3.173	1.255	1.00	6.50

** p<.001

Fakülte'de sunulan servislerden alınan doyum düzeyinin öğretim türüne göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. T testi sonuçlarına göre hem akademik kaliteye ilişkin, hem de kampüs yaşantısına ilişkin doyum düzeylerinde öğretim türü açısından farklılıklar vardı. İkinci öğretimler akademik kalite düzeyinden birinci öğretim öğrencilerinden daha çok doyum aldıklarını belirtirken, birinci öğretim öğrencileri kampüs yaşantısından ikinci öğretim öğrencilerinden daha fazla doyum aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2 . *Öğretim Türüne Göre Fakülte'de Sunulan Servislerden Alınan Doyum Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları*

Öğretim Türü	N	$\bar{X}$	SS	SD	"t" değeri
Akademik Kalite					
1. Öğretim	360	3.843	1.037	528	-2.398*
2. Öğretim	170	4.065	.893		
Kampüs Yaşantısı					
1. Öğretim	358	3.004	1.028	525	2.188*
2. Öğretim	169	2.801	.912		

*p<.05

Program türüne göre fakültede sunulan servislerden alınan doyum düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin ÖÖİ, kampüs yaşantısı, TK, danışmanlık servisleri ve yönetime ilişkin doyum düzeyleri program türüne göre farklılaşmaktadır. Farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD test sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 3. Program Türüne Göre Fakültede Sunulan Servislerden Alınan Doyum Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretim Elemanlarıyla Öğrenciler Arası İlişkiler	Gruplar arası	19.075	4	4.769	5.221	.000
	Gruplar içi	482.21	528	.913		
	Toplam	501.28	532			
Kampüs Yaşantısı	Gruplar arası	10.561	4	2.640	2.699	.030
	Gruplar içi	513.61	525	.978		
	Toplam	524.17	529			
Teknoloji ve Kütüphane Servisleri	Gruplar arası	21.953	4	5.488	4.513	.001
	Gruplar içi	638.47	525	1.216		
	Toplam	660.42	529			
Danışmanlık	Gruplar arası	42.594	4	10.648	5.696	.000
	Gruplar içi	983.33	526	1.869		
	Toplam	1025.9	530			
Yönetim	Gruplar arası	13.216	4	3.304	3.101	.015
	Gruplar içi	562.59	528	1.066		
	Toplam	575.81	532			

Tablo 4. Program Türüne Göre Fakültede Sunulan Servislerden Alınan Doyum Düzeylerine İlişkin Tukey HSD Sonuçları

	$\bar{X}$	1.	2.	3.	4.	5.
ÖÖİ						
1. Sınıf Öğr.	3.6841		*	*		*
2. Fen Bilgisi Öğr.	3.9422					
3. Türkçe Öğr.	4.1873					
4. Resim Öğr.	3.7346					
5. PDR	4.4615					
TK						
1. Sınıf Öğr.	3.7084					
2. Fen Bilgisi Öğr.	3.4281	*				
3. Türkçe Öğr.	3.2503	*				
4. Resim Öğr.	3.06043.3462					
5. PDR						
Danışmanlık						
1. Sınıf Öğr.	3.5082					*
2. Fen Bilgisi Öğr.	3.5639					*
3. Türkçe Öğr.	3.6298					*
4. Resim Öğr.	3.7259					*
5. PDR	5.3514					
Yönetim						
1. Sınıf Öğr.	3.5543					*
2. Fen Bilgisi Öğr.	3.6066					*
3. Türkçe Öğr.	3.5801					*
4. Resim Öğr.	2.6502					
5. PDR	3.3336					

Bu araştırmanın son sorusuna karşılık olarak yapılan ANOVA'ya göre bu fakülteyi seçme nedenleri farklı olan öğrencilerin fakülteadaki yaşantılarından aldıkları doyum düzeylerinin değiştiği görülmüştür. Tablo 5'de görüldüğü gibi özellikle genel doyum düzeyi olmak üzere TK dışında bütün alt boyutlardan alınan doyum düzeyinde farklılıklar bulunmuştur. Gruplar arasında görülen farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testine göre bu fakülteyi aile zoru ile seçenlerin doyum düzeyleri TK hariç tüm alt boyutlarda düşüktü. Spesifik olarak, fakülteyi aile zoru ile seçenlerin doyum düzeyleri akademik kaliteye ilişkin olarak fakülteyi coğrafi konumu yüzünden, akademik kalitesine bağlı olarak ya da puan yeterliliğinden dolayı seçenlerin doyum düzeylerinden, ÖÖİ'ye ilişkin olarak fakülteyi akademik kalitesine bağlı olarak yada coğrafi konumu yüzünden seçenlerin doyum düzeylerinden, kampüs yaşantısı açısından fakülteyi coğrafi konumu yüzünden seçenlerin doyum düzeylerinden, danışmanlık açısından arkadaş tavsiyesi ile seçenlerin doyum düzeylerinden, yönetim açısından arkadaş tavsiyesi ile seçenlerin doyum düzeylerinden düşüktü. Genel doyum düzeyine ilişkin ise yine fakülteyi aile zoru ile seçenlerin doyum düzeyleri fakülteyi coğrafi konumu yüzünden, akademik kalitesine bağlı olarak ya da puan yeterliliğinden dolayı seçenlerin doyum düzeylerinden daha düşüktü. Fakülteyi tercih etme nedenlerine göre öğrencilerin fakülte servislerinden aldıkları doyum düzeylerine ait aritmetik ortalamalar ve standart sapma değerleri ve öğrencilerin fakülteyi tercih etme nedenlerine ilişkin frekanslar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5. Tercih Nedenlerine Göre Fakültede Sunulan Servislerden Alınan Doyum Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kalite	Gruplar arası	21.585	6	3.597	3.699	.001
	Gruplar içi	511.597	526	.973		
	Toplam	533.182	532			
Öğretim Elemanlarıyla Öğrenciler Arası İlişkiler	Gruplar arası	13.688	6	2.281	2.461	.023
	Gruplar içi	487.597	526	.927		
	Toplam	501.286	532			
Kampüs Yaşantısı	Gruplar arası	13.483	6	2.247	2.301	.033
	Gruplar içi	510.696	523	.976		
	Toplam	524.179	529			
Danışmanlık	Gruplar arası	27.589	6	4.598	2.413	.026
	Gruplar içi	998.339	524	1.905		
	Toplam	1025.927	530			
Yönetim	Gruplar arası	14.736	6	2.456	2.302	.033
	Gruplar içi	561.078	526	1.067		
	Toplam	575.813	532			
Genel Doyum Düzeyi	Gruplar arası	41.404	6	6.901	4.552	.000
	Gruplar içi	797.418	526	1.516		
	Toplam	838.822	532			

Tablo 6. *Fakülteyi Tercih Etme Nedenlerine Göre Fakülte Yaşamından Alınan Doyum Düzeylerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve Frekanslar*

Tercih Nedeni	f	Akademik Kalite		ÖÖİ		Kampüs Yaşantısı		Danışman		Yönetim		Genel Doyum	
		$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Akademik kalite	26	4.3 5	.84	4.1 4	.81	3.16	.90	3.8 9	1.1 9	3.72	1.0 4	3.8 0	1.2 8
Üniversitenin ünvanı	22	3.9 1	1.1 9	3.8 9	.79	3.17	1.2 1	3.7 9	1.1 8	3.74	1.0 1	2.8 4	1.3 3
Aile zoru	25	3.2 4	1.0 1	3.4 0	1.0 5	2.43	1.0 6	2.9 0	1.3 0	3.05	1.2 6	2.2 3	.98
Arkadaş tavsiyesi	19	3.9 9	1.1 0	4.1 8	1.0 1	3.20	1.0 1	4.3 1	1.0 2	3.97	.96	3.1 8	1.1 0
Coğrafi konumu	146	4.0 6	.99	4.0 0	1.0 2	3.06	.96	3.6 6	1.4 6	3.65	1.1 0	3.3 7	1.2 1
Puan yeterliliği	274	3.8 3	.97	3.8 0	.94	2.87	.97	3.8 3	1.3 8	3.47	.96	3.1 2	1.2 1

Tartışma

Bu çalışmanın temel amaçları PAU Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kendilerine sunulan servislere ilişkin doyum düzeylerinin, doyumun yüksek ve düşük olduğu alanların ve doyum düzeylerinin öğretim türü, program türü ve bu fakülteyi tercih etme nedenlerine göre değişip değişmediğinin belirlenmesiydi. Çalışmanın bulguları öğrencilerin genel olarak doyum düzeylerinin düşük olduğunu, en yüksek doyumun sırasıyla yurt ve yemekhane hizmetleri, akademik kalite ve öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki ilişkiler alt boyutlarından, en düşük doyumun ise kampüs yaşantısı ve teknoloji ve kütüphane servislerinden alındığını göstermektedir. Bu değerlerin özellikle daha yapılanmış üniversitelerden elde edilen bulgularla karşılaştırıldığında önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Aldemir ve Gülcan'ın (2004) 9 Eylül Üniversitesi öğrencileriyle yaptıkları çalışma öğrencilerin %60.3'ünün doyum düzeylerinin yüksek, %15,4'ünün düşük, %24'ünün ise kesin bir yargıya sahip olmadığını göstermektedir. Bu veriler bu çalışmada PAU Eğitim Fakültesi öğrencilerinin genel doyum düzeylerine ait verilerin yüzdelikleri hesaplanarak elde edilen değerlere kıyasla (%22.7 yüksek, %41,8 düşük ve %28.9 orta) daha yüksek, ancak beklendik doğrultudadır. Bu farklılıkların kaynaklarının araştırmaya açık olmasına karşılık olası bazı açıklamaların başında 'taşra' üniversitesi imajını taşıyan PAU Eğitim Fakültesinin bu imaja neden olan olumsuz şartların bazılarında da sahip olması olabilir. Bu olumsuzlukların belli başlıcaları arasında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki yüksek rakam, öğretim üyelerinin çoğunun haftada 30 ile 40 saat ve bazen daha fazla derse girme zorunluluğu, fakültenin fiziksel şartlarındaki olumsuzluklar (mekan sınırlılığı, görünüşünün eskiliği gibi) ve öğrencilerin üniversite ve fakülteye karşı olumsuz tutum ve beklentileri yer almaktadır. Öğrencilerin yalnızca %31'i bu fakültenin ilk 3 tercihi arasında yer aldığını belirtmişler ve %36'ısı üniversitenin genel olarak iyi bir imajı olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, bulgular ışığında öyle görülüyor ki bu negatif tutum tamamıyla gerçek yaşantılara dayalı olmaktan çok üniversitenin taşra üniversitesi imajını taşımasına ve öğrencilerin bu imaja dayalı olarak karşılaştıkları

olumsuzlukları üniversiteye atfetme eğilimlerine bağlıdır. Nitekim üniversite yaşamının en önemli parçası olan akademik kaliteye ve öğretim üyelerinin öğrencilerle ilişkilerine ilişkin doyum düzeyleri öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki fazlalık, öğretim üyelerinin ders yükü ve yükseltilme ve görev uzatım kriterlerinin öğretim kalitesiyle hiç ilgili olmaması ve öğretim kalitesinin çok az getirisi olmasına karşılık diğer alt boyutlara ilişkin doyum düzeylerinden yüksektir. Öğrencilerin sadece %19,5'i akademik kaliteden aldıkları doyumun düşük olduğunu belirtmiş, %36,6'sı doyum düzeylerinin orta, %38,4'ü ise yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık öğrencilerin genel doyum düzeylerinin düşük olmasının temel nedenleri fiziksel ve ekonomik koşullara bağlı olduğundan bu bulgular yüksek öğrenimde kalitenin geliştirilmesinde ve taşra üniversitelerinin taşra imajından kurtularak hak ettikleri imajı oluşturabilmelerinde YÖK'ün eğitim fakültesinin yüksek öğrenim politikasında değişiklikler yapması gereğini vurgulamaktadır. Bu değişikliklerden en önemli ve acil olanı ise özellikle 1992'den sonra kurulan eğitim fakültelerinin genel görevinin öğretmen adayları yetiştirme imajı olduğu kanısına yol açan ve aşırı ders yükünün getirdiği tüm olumsuzluklara neden olan fakültenin olanaklarının üstünde belirlenen öğrenci kontenjanlarını düşürme gereğidir.

Bu çalışmanın bulguları öğrencilerin doyum düzeylerinin düşük olmasının önemli bir diğer nedeninin öğrenci profillerindeki farklılıklar olabileceğini önermektedir. Diğer bir deyişle, fakültenin olanaklarına bağlı problemlerin ötesinde öğrencilerin sahip oldukları bazı özellikler fakültenin servislerini daha düşük olarak algılamalarına neden olmaktadır. Söz konusu özelliklerden bir tanesi öğretmen adayları öğrencilerin öğretmenlik mesleğini son çare olarak seçmeleri ve bu seçime bağlı olarak doyum düzeylerinin düşük olması olabilir. Bu çalışmada fakülte'deki öğrencilerin %51'i bu fakülteyi seçmelerinin en önemli nedeni olarak puan yeterliliğini, %4,7'si aile zorunu belirtmişlerdir. Geçmiş çalışmalar öğrenci doyumunun akademik ortalama, cinsiyet ve lise başarı puanlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (örn., Aydemir & Gülcan, 2004; Doğanay & Sarı, 2006). Bu çalışma varolan bulgulara öğrencilerin doyum düzeylerinin tercih nedenlerine göre değiştiği bulgusunu eklemekte, beklenti ve amaç gibi kişisel özelliklerin okulun kalitesine ilişkin algıları etkileyebileceğini göstermektedir. Ancak, üniversitenin sunduğu servislere ilişkin doyum düzeylerini belirleyen olası diğer öğrenci özelliklerinin belirlenmesi için yeni çalışmaların yapılması gereğini de ortaya koymaktadır.

Bu çalışma sadece fakülteyi tercih etme nedenlerine göre öğrencilerin doyum düzeylerinin farklılaştığını göstermemiş, aynı zamanda aile zoru nedeniyle seçenlerin doyum düzeylerinin neredeyse tüm alt boyutlarda diğer nedenlere bağlı olarak seçenlerin doyum düzeyinden düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular Özyürek ve Atıcı'nın (2002) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında ön sıralardaki tercihlerine yerleştirilen ve istedikleri programlara devam eden öğrencilerin akademik yaşantılarından daha çok yararlandıklarını belirttikleri çalışmalarıyla uyumludur. Aynı zamanda Özyürek ve Atıcı'nın daha çok kaynak kullanarak tercihlerini belirleyen öğrencilerin okudukları programa karşı daha istekli olduklarına ilişkin bulgularını desteklemektedir. Bulgular lise öğrencilerinin mesleğe yönlendirilmesi görevini üstlenen rehberlik servislerinin

sadece öğrenciyi değil, aynı zamanda ebeveynleri de bilinçlendirecek programlar geliştirmelerinin gereğini açığa çıkarmaktadır.

Bu çalışmanın kayda değer bir diğer bulgusu öğrencilerin doyum düzeylerinin öğretim türüne göre değiştiği bulgusudur. İkinci öğretim öğrencileri akademik kaliteyi, birinci öğretimler ise kampus yaşantısını daha pozitif değerlendirmektedirler. Bu bulgular, beklentiler doğrultusunda ikinci öğretim öğrencilerinin üniversitenin kendilerine sunduğu sosyokültürel olanaklardan yeterince faydalanamadıklarını göstermektedir. Nitekim tiyatro gösterimi, konser ve benzeri etkinliklerin ikinci öğretim öğrencilerinin ders saatlerinde sunulması, gündüz sunulan olanaklardan ise çalışan öğrencilerin faydalanamaması gibi sorunlar doyum düzeylerinin düşmesine neden olmuş olabilir. Bu farklılıkların nedenlerinin belirlenerek gerekli yönde iyileştirilmelerin yapılması üniversite yaşantısının ikinci öğretim öğrencilerinin kişisel gelişimlerine daha fazla katkıda bulunmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada öğrenci doyumunun program türüne göre değiştiği görülmektedir. Özellikle PDR öğrencilerinin danışmanlık servislerinden alınan doyum düzeylerinin diğer bütün program türüne devam eden öğrencilerin doyum düzeylerinden yüksek olduğu bulunmuştur. PDR bölümünün öğretim kadrosunun konunun uzmanı olması sonucu bu bulgular beklendiktir. Ancak önemli olan nokta, danışmanlık servislerinin geliştirilmesi amacıyla bu konuda uzmanlığı olmayan diğer öğretim elemanları içinde gerekli donanımı sağlayacak oryantasyon programlarının sağlanması gerektiğidir.

Bu çalışma her ne kadar fakültedeki temel problemlere ilişkin yararlı bulgular sağlasa da bazı eksiklikleri de vardır. Bunlardan en önemlisi fakültedeki tüm öğrenci ve bölümlerden veri toplanmamış olmasıdır. Katılım tamamıyla gönüllü olduğundan sadece çalışmaya zaman ayıran öğrencilerden veri toplanmıştır. Yine çalışmaya dahil edilmemiş olan Okul Öncesi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler ve Müzik Öğretmenliği ABD öğrencilerinden toplanacak bilgiler ışığında daha farklı sonuçlar elde edilebilir. Benzer bir çalışma öğretim üyeleri ile de yapılarak öğrenci ve öğretim üyesinin doyum düzeyleri ve bu doyum düzeylerini belirleyen faktörlerin karşılaştırıldığı çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmanın bulguları genel olarak ele alındığında öğrencilerin öğretim üyelerinin üzerindeki ders yükünün yüksek olmasına karşın akademik kalite ve öğretim üyeleriyle ilişkilere ilişkin doyum düzeylerinin diğer alt boyutlara ilişkin doyum düzeylerinden yüksek olduğu, buna rağmen kampusde sunulan olanakların yetersiz algılandığından genel doyum düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar öğrencilerin doyum ve motivasyon düzeylerinin artırılmasında fakültenin imajını geliştirerek 'taşra imajının' silinmesi gerektiğini göstermektedir.

Kaynakça

Aldemir, C ve Gülcan, Y. (2004). Student satisfaciton in higher education: A Turkish case. *Higher Education Management and Policy*, 16 (2), 109-122.

- Aitken, N. D. (1982). College student performance, satisfaction, and retention: Specification and estimation of a structural model. *Journal of Higher Education*, 53, 32-50.
- Bean, J. P. ve Bradley, R. K. (1986). Untangling the satisfaction-performance relationship for college students. *General Hospital Psychiatry*, 57, 393-412.
- Cohen. J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nded.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2006). Öğrencilerin Üniversitedeki Yaşam Kalitesine İlişkin Algılarının Demokratik Yaşam Kültürü Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 107-128.
- Donohue, T. L. ve Wong, E. H. (1997). Achievement motivation and college satisfaction in traditional and nontraditional students. *Education*, 118(2), 237-244.
- Elliot, K. M. ve Shin, D. (2002). Student satisfaction: an alternative approach to assessing this important concept. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 24 (2), 197-209.
- Ensari, H. ve Onur, V.(2003). Kaliteye İlişkin Öğrenci Beklentileri: Eğitim Fakülteleri Örneği, *Amme İdaresi Dergisi*, 36(3), 145-153.
- Graham, S.W. ve Gisi, S.L. (2000). The effects of instructional climate and student affairs on college outcomes and satisfaction. *Journal of College Student Development*, 41(3), 279-291.
- Hatcher, L., Kryter, K., Prus, J. S. ve Fitzgerald, V. (1992). Predicting college student satisfaction, commitment, and attrition from investment model constructs. *Journal of Applied Social Psychology*, 22, 1273-1296.
- Karemera, D., Reuben, L. J. ve Sillah, M. R. (2003). The effects of academic environment and background characteristics on student satisfaction and performance: The case of South Carolina State University's School of Business . *College Student Journal*, 37, 298-308.
- Klien, J. D. (1990). An analysis of the motivational characteristics of college reentry students. *College Student Journal*, 24(3), 281-286.
- Lampert, M. A. (1993). Student-faculty interaction and the effect on student outcomes: A review of the literature. *Adolescence*, 28, 971-990.
- Oliver, R. L. ve Desarbo, W. S. (1989). Processing of the satisfaction response in consumption: a suggested framework and research proposition. *Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior*, 2, 1-16.
- Özyürek, R. ve Atıcı K. M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *P D R: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(17), 33-42.
- Pike, G. R. (1991). The effects of background, coursework, and involvement on. grades and satisfaction. *Research in Higher Education*, 32(1): 15-30.
- Thomas, E. H. ve Galambos, N. (2004). What satisfies students? Mining students' opinion data with regression and decision tree analysis. *Research in Higher Education*, 45 (3), 251-269.
- Ünal, F. (2005). Measuring Perceived Service Quality Of Higher Education. *Eğitim Araştırmaları*, 21, 248-259.